

АСКЫМ-КЕЖИИ — АЖЫЛЫМДА

Кызыл хоорайнын аэропортуна хуи бұруу чүе-түс пашкарыр жон турар. Оларын арамында ажылчынар, эртемденер, интеллектуалдер дөш кымырны чок дээр Бурунгу хуи бистич, республикага СССР-ниң уаустун арткы, СССР-ниң Күрүе шапканын дауредди Евгений Павлович Леонов челип келген.

Чүе бастич чуртувуста эвес, харын бүгү делегейге суралгы артист Е. П. Леонов келген хуви-де-ле Кызылдың автотранспорт бұдүрүлгенине бериш, ооң амылчынары биле ужурашкан. Чогадыкчы ажылчынын дугайын «Шыны» номукчуларынга кыска-биле чутаалап бээрин бистич корреспондентивис оон дилөө, Евгений Павлович күздүн биле чөпшөрөткөл.

— Ам чаа бо бұдүрүлгенин чөпшөрөткөл биле бистич инженер-техникте ажылдакчылары биле ужурашкан турганда, бир ажылчы менден мынчал айтырды: «Силер, эш Леонов, мергежилне» аайм-биле баштай хоорайнын культура албыа черлери-биле бүрүн танышкан, ам бисте аалды келдир бе?» «Чок амылчында филармониядан өскө кая-даа четпедим» деп хари-мыладым. Ол ажылчы аажок элдесинген хевярдик болду. Шынында кичи кай-гаар чүе чок, бодум ажылчы кичиниң өг-бүдөинге 1927 чылда төртүтүнгөн мен, 1949 чылда «Ас-кежиктир реис» деп фильмге бир дугаарында ойнаан мен. Оон бээр кинже мээң оруум ажылчынын, соңгу чылдарда бестин барык чэрби хире киноларга болган шыктерге ойнадым. Оларнын арамында бөдүүн ажылчынарнын ову-ховирин хой-хой катап тургускан мен. Ажылчынын ролу ойнаары меңээ чакы-даа, берге-даа. Чүе берге дээрге, амгы үениң ажылчы-нын эртем-билин белик, ишти-хөөну нарын.

Канды-бир ролду күөсө-дөл тура, маалырың оуу-ховира көрүкчү бұрууга

билдирер, доларгай болуу дөш актерлар срадалар чүе мен. Мен база оларнын бирөөн мен. Аңаа чикек кылдыр «Шаннал» деп кинога Потапов ролун күөсөткөнүмнү камсы-даа бол, чутаалап көрөй.

Потапов шын дөш тургун турар кижик. Мен ол маалырын ову-ховирин чүе шын сүрүктү кылдыр чүе шын биле кымыгаарттыммаан мен. Ол бистич-биле бир дөш мей аңаа кино-ле болгай. Билчала-даа ол чамдык кижилер шыкка, чүе хуви бодавас, бұдүрүлгениң келер үең дөш, ажылчы кичиниң мо-ау-шынара талазы-биле өздү-дөш дөш дыка сагыш човап чөруу медресидиң ажылчы-дыр. Чогуу авторин күөсөткө-нинге бодага мен оон ову-ховирин эвон чидилдирин, көрүкчү кижик Потаповтун шын сөгкөлдү, бұдүрү арнын көрүп, танып аалды дөш орадышкан мен. Ол со-рудум багай эвес күөсөткөн деп хөөрм чокка чута-аламыза чактырып болбас боор.

Соңгу чылдарда комедия-ларга каттырылгы кижилер ролдары меңээ ойнаачы тур-гарын «Шыны» номукчу-лары өскөргөн чутааюк. Шы-нап-ла, каттырылгы, элдеш-тик, хөгүг кижилериниң аажы-чакын көрүкчүлөргө че-дирин тура, ол кичиниң хуу амыдыралын сиенага, эк-ранга чурттан өрткөн деп апаар кижик мен. Билчакча Левинич комсомолдун теат-рына чоокта чаа тургусканы-ыс «Ванюшын» уругулары деп шынге ала кичиниң рол-ун күөсөткөн, шынап-ла, ол уругуларын аады деп апар-ган мен.

Шынге аам кинога ойнаа-соонда күөсөткөн ролуң дугайында көрүкчүлөриң болган критиктерин үелел-дин аам шүтүмүздүн уугу сүрөздөшкөн-биле манаар мен. Оларнын меңээ салган «дедээ» дараазындагы рол-дары кайчак күөсөдиринге угалышканын бээр, Чехов-тун «Иванов» деп шынине кол ролду мен ойнадым. Оон соонда дыка хой критиктер,

көрүкчүлөр боттарынын бо-даларын парлага дамчы-тыр база мейче бизден чага-ларынга илереткенер. Чам-дык эштер мээң ойнаагымы эки деп деткөөдөр, өскөлөрү чиди-биле шүтүмүздүн. Ол маргылаалар дөш мээң өө-рүшкүм хаймыккан. Совет уран чүүге кайрыштырген эвон-биче-даа болза, уугу-хуу кижилерин чүекте-ринге дөш, оларны бодагы-рып турары дөш чогаарла-ган мен.

Чоокта чаа Александр Вам-пиловтун «Өдүрөктен чораш» деп шынине телефильм кыл-дыр ойнап доостуус. Оон түнелдин көрүкчү болган критик кайчак үелелерин деп четтикпей манап турар мен. Шыны экранчыларына база чогадыкчы дилешчинер не-геттирер болгай. Көрүкчү болган критик-кам-хайра чок шынликтер дээрин мей-даа, мээң өөрүм-даа чарт болар.

Ак-көк Тываның дугайында шаанда-ла дынаан мен. Ма-ңаа аалдан келер күөл чаа турттувун, ол база шаңга-гы күөл чүе. Билчала-даа артист кичиниң чакызы бээр ковар боор чүе-дир ийни. Бир кинога аам шынге ойнап доостуурунга, өскө-нинге кирип деп чалай бер-гилээр. Чамдыкта 2-3 бестин киноларга хары утда ойнаар

ужурга таварык. Бо чымын бестин «Сентябрь» шөдээ. «Көрөгөнчү үрешин». «Бузу-рел болган шын» деп үш кино ааппап тур мен. Чогуу нагт түдүк ажил чакың өгө-лээр, Чоокта чаа Чехолова-дан эеп келдим, бичин хос үе бар боорга, ону ажылгап, мында келгеним бо.

Тывага эвон кам ковар мен. Бо үениң дургуунда хой-хой көрүкчүлөр-биле ужу-рашкып күээр мен. Бөдүүн кижилер-биле танышкып, олар-га бараан болуп, оларнын арамыга чурттап, аамдык чөруурүм — мээң өгөртинмес аскым-кежии. Бичин-даа хос-туг үе тывалас, бичин-даа даштаар чак чок, чүе чөп-шөрөткөл тура бараан болуп аамдык бары дээрге — мээң аскым-кежии ол. Бистич кай-бак-делем Төрөөн чуртувус-тун аргалы-ла болза, бүгү-зе булуңларына чедип, чоңун амыдыралы-биле танышкып оларнын чымыг созуу дынаар-ды, дилөөн күөсөдир — база-ла мээң аскым-кежии.

Д. ЧЫДЫМ.

ЧУРУКТА: Е. П. Леонов Кызылдың М 3 автотранспорт бұдүрүлгениң ажылчына-ры-биле кады.

А. ЗАЙЦЕВИЧ фотоу.

Е. П. Леонов Кызылдың М 3 автотранспорт бұдүрүлгениң ажылчына-ры-биле кады.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

МАРТ 18-ТЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН
10.00 — «Уе». Информастык программа. 10.45 — «Будильник». 11.25 — «Совет Эвилелди-ге бараан бооп тур мен!» 12.25 — «Тоол аалды келген». «Эр-те, эрги тоол». Уран-чечен телефильм. 13.55 — «Келдөө дамчыла». 14.55 — «Музыкалыг программа». Дамчыдылган Э. Белева чорудар. 15.25 — «Бөгүн Чурталга-коммунал ажыл-агыйнын болган чурттагыч

чоңун амыдырал хайдырал-галаның амылчыларын хуу. 15.40 — «Силерниң чагал-дарыңар-биле». Музыкалыг программа. 16.25 — «Чактай хоолар». Совет хөроожөкчөргө тураскаатка документалдыг телефильмин баштайгы көрү-гүтүү. 16.55 — «Футбол чүе-дөлөгө талазы-биле дөлөгө чемпионнады. Хөроожөнөр. Хосутт программа. Вешада дамчыдыла. 18.00 — «Кино

МАРТ 19-ТАН 25-КЕ ЧЕДИР ТЕЛЕВИДЕНИЕ

ПОНЕДЕЛЬНИК

МАРТ 19-ТА
БИРГИ ПРОГРАММА
КЫЗЫЛДАН
19.00 — Уругуларга фильм. «Нага болган эделейе». 19.35 — Телемдээр. 19.50 — «Нефть төне барге». Телефильм. 20.05 — «Сээң бажык чымыда уластогу». Дамчы-дыла. 20.25 — Телемдээр. 20.35 — Мар Баджис — «Мөөрей». Тываның хөгүм-шүн театрынын шын. 21.15 — Киножурнал. 21.25 — 22.05 — Мар Баджис — «Мөөрей». Шының улачтым.

концерти. 21.20 — «Даштым аалчылар Совет Эвилелдин дугайында. 21.35 — «Жан Кристоф». Хой сериалды уран-чечен телефильмин баштайгы көрү-гүтүү. 4-кү сериал. 22.30 — «Уе». Информастык программа. 23.05 — «Симфониялыг уауг оркестриниң шагы». 23.55 — 00.35 — «Чоң Казахстаннын армалары болган хөдө-рий». Документалдыг фильм. Төнгөдө — мездээр.

ВТОРНИК

МАРТ 20-ДЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН
10.00 — «Уе». Информастык программа. 10.40 — Эртенги гимнастика. 11.05 — «Сыдык чымын». Уругулар кинола-манах. 11.50 — «Бөдүүн эт дугайында чечен чугаа». Уран-чечен телефильм. 13.10 — И. Штраустун чогааларында коңерт. 13.40 — Мездээр. 13.45 — 16.00 — Чапсар. 16.00 — Мездээр. 16.20 — Социалдык чурттарын документалдыг телефильминин программа: «Венгрия ЭДЧ-де». «Андамынын баштайгы аяк». «Болгария амгы үениң архиктеурамы». 17.10 — «Билер болган кылдыр бо». Анык техниктерге дамчыдыла. Со-вет Эвилелдин Мадыр. СССР-ниң удуздук-космо-навтызы В. Д. Зудов кырдар. 17.55 — «Катап тургузушкун элеканың уран чүтү».

ИНИГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН
18.10 — «Чекетса-ле, Башкирия!». Документалдыг телефильмин баштайгы көрү-гүтүү. 19.00 — «Ынак шүткөрүс». КЫЗЫЛДАН 19.30 — 20.25 — «Чүнү кылдыр?» Телешин. 3-кү сериал.

ЧЕТВЕРГ

МАРТ 22-ДЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН
10.00 — «Уе». Информастык программа. 10.40 — Эртенги гимнастика. 11.05 — «Харыла-нар, горнистер!» 11.35 — «Сылдыстар өскөргөн турар». Уран-чечен телефильм. 12.45 — «Ынакпыл-биле силерге, Мария Виену». Фильм-коңерт. 13.45 — Мездээр. 13.50 — 16.00 — Чапсар. 16.00 — Мездээр. 16.20 — «Сибирде болган Ыраккы Чоң чүктер». Документалдыг фильмлер программа. 17.10 — «Орус чугаа». 17.40 — Баскетбол талазы-биле СССР-ниң чемпионды. Хөроожөнөр. «Спартак» (Москва область) — «Динамо» (Москва). Эвон тросталь хоорайын дамчыдыла.

ПЯТНИЦА

МАРТ 23-ТЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН
10.00 — «Уе». Информастык программа. 10.40 — Эртенги гимнастика. 11.05 — «Ынак шүткөрүс». 11.35 — «Сээң биле болган сен чокта». Уран-чечен телефильм. 12.55 — Күрүңсиз Согу чүтүн орус улустун няни ырымнын коңерт. 13.40 — Мездээр. 13.45 — 16.00 — Чапсар. 16.00 — Мездээр. 16.20 — «Олаа Голденченко». Документалдыг телефильм. 17.15 — «Шыдыраа шөлөм». «Разрядчылар кызым». Эдилшил. 17.45 — «Восточный порт». 18.15 — «Аныктарын адрестери».

СРЕДА

МАРТ 21-ДЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН
10.00 — «Уе». Информастык программа. 10.40 — Эртенги гимнастика. 11.05 — «Сыдык чымын». Уругулар кинола-манах. 11.50 — «Бөдүүн эт дугайында чечен чугаа». Уран-чечен телефильм. 13.10 — И. Штраустун чогааларында коңерт. 13.40 — Мездээр. 13.45 — 16.00 — Чапсар. 16.00 — Мездээр. 16.20 — Социалдык чурттарын документалдыг телефильминин программа: «Венгрия ЭДЧ-де». «Андамынын баштайгы аяк». «Болгария амгы үениң архиктеурамы». 17.10 — «Билер болган кылдыр бо». Анык техниктерге дамчыдыла. Со-вет Эвилелдин Мадыр. СССР-ниң удуздук-космо-навтызы В. Д. Зудов кырдар. 17.55 — «Катап тургузушкун элеканың уран чүтү».

ВОСКРЕСЕНЬЕ

МАРТ 25-ТЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН
10.00 — «Уе». Информастык программа. 10.40 — «Зардака чыскаалыңар!» 11.05 — Делегей конкурузуңуң лауреады Ю. Вострувотун коңерти. 11.30 — «Будильник». 12.00 — «Совет Эвилелдинге бараан бооп тур мен!». 13.00 — «Тоол аалды келген». «Уауг болган биче Клаус». Уран-чечен телефильм. РСФСР-ниң уаустун артист В. М. Леонтьева эге сөө чугаалаар. 14.30 — «Көдөгө дамчыдыла». 15.30 — «Музыкалыг ковок». Дамчыдылган Э. Белева чорудар. 16.00 — «Театр шын». А. Островский — «Чырытса-лаа чылтынас». ССР Эвилелдин Күрүңсиз элдерин Биче театрынын фильм-шын. 18.15 — Совет хөроожөнөргө тураскаатка бөлүктен «Элечек чөздөн өгөлөр» деп докумен-талдыг телефильмин баштайгы көрү-гүтүү. 18.30 — Кон-церт. 18.45 — «Кино аяк-чоруктар кауу». Дамчыдылган Ю. А. Сенкевич чорудар. 19.45 — Мультифильмлер программа: «Адым-сыргы богаалык». «Ноган кокалар». 20.15 — «Делегей байдал». 21.00 — Француз астраланы артистериниң коңерти. 22.30 — «Уе». Информастык программа. 23.05 — 00.25 — «Бо агы-агым аршынар». СССР-ниң улустун артист И. Павловичиниң кыркылган-биле телефильм. Төнгөдө — мездээр.

СУББОТА

МАРТ 24-ТЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН
10.00 — «Уе». Информастык программа. 10.40 — Эртенги гимнастика. 11.05 — «Сыдык чымын». Уругулар кинола-манах. 11.50 — «Бөдүүн эт дугайында чечен чугаа». Уран-чечен телефильм. 13.10 — И. Штраустун чогааларында коңерт. 13.40 — Мездээр. 13.45 — 16.00 — Чапсар. 16.00 — Мездээр. 16.20 — Социалдык чурттарын документалдыг телефильминин программа: «Венгрия ЭДЧ-де». «Андамынын баштайгы аяк». «Болгария амгы үениң архиктеурамы». 17.10 — «Билер болган кылдыр бо». Анык техниктерге дамчыдыла. Со-вет Эвилелдин Мадыр. СССР-ниң удуздук-космо-навтызы В. Д. Зудов кырдар. 17.55 — «Катап тургузушкун элеканың уран чүтү».

ИНИГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН
18.10 — «Чекетса-ле, Башкирия!». Документалдыг телефильмин баштайгы көрү-гүтүү. 19.00 — «Ынак шүткөрүс». КЫЗЫЛДАН 19.30 — 20.25 — «Чүнү кылдыр?» Телешин. 3-кү сериал.

БАШТАЙГЫ БАЛЕТ

Балет дээрге уран чүүдүн бир кол адыралыңың бирээ. Бистич республикага балет бо чылда чедир чок турган. Ол хой чыдагылар-биле таймырлаттынар.

«Саян» ансамбль тургусу-нуга-ла он чыл чедип турар. Ансамбль ол арамында чоңга чаа-чаа таныштары бараалга-дып, чогадыкчы дөш-биле өзүл орган. Балет дугайында чугаа сөөдү чылдарда тыптып келген. Мынчанга «Саянчылар» үк чугааны херек кырынга ботандыр база бөдүүн коңерт программаны чаартып, элекшидер сорулга-биле Ленинградка чогадыла мастерскаяны бир чыл дургу-нунда белектел өрткөн.

Стажировка чүнү көргүсө-кил? Бирээде, ансамбльдин анык артистерин хой тала-лыг өздөздөн, ийде, оларны канды-даа ролдарга ойнадыр, ону күөсөдип шы-дартып, чаа чүүдү дүргө шын-гөдип алтырар Ленин-град мастерскаянын чога-дыкчы амылчылары эскерген. Мынчанга хорео-графия башкызы Виктор Ефимович Камков ансамбле балет тургузуу болур дээрине өү-зүрөн, тыва улустун аас чогаалына үндөшүнүн сөгөттү ол артистер-биле кады дилеп тылкан. Тываның дык, литература, төөгү эртем-ши-чкел институту «Хайралык Кара-Көгө» деп тыва улустун тоолуу мастерскаяже чө-рутүп берген. Бо тоолдан аны-ды-бүрү үндүлөриңиң аң тур-гаш, балетмейстер В. Камков балетти тургускан. Ону «Көжө тоожу» деп адаан. Республиканын уран чүүү төөгү-дө баштайгы балет Ле-нинин хоорайына шап кы-чаар төртүтүнгөн. Ону тургу-ларына балетмейстер болган бөдүүн чоңун аас чогаал-дын билер анык артистер-ине боттары уауг ролду ойна-нар.

«Көжө тоолу» кызылчы-лар, культура болган уран чүүдү амылчыларынын рес-публика хуралынын киржик-челери хөгүм-шүн театры-на март 16-да сонурган көр-гөнөр. Балетти баштай бистич республиканын, оон соон-да Тажоб хоорайын, Ортаа Азиянын республикаларынын көрүкчүлери база сонурган көөрлөр.

«Саян» ансамбльдин про-грамманы чаартып, элекши-дер, а кол-ла чүе баштайгы тыва балетти тургулар дөш кылган үрө-түндөдиг аамы дөш Ленинградтын чогадыла-гы мастерскаянын директору М. К. Сельскийге болган ук мастерскаянын чогадыкчы амылчыларына өөрүп чет-тиришкени илеретпес арга чок.

Б. КЕНЕШ.

Хав-Кучуңуң ролун күөсөдип турар Долган Монгушка сие-нажа үсер бетинде чакыг сү-мөни берип турары; балет-тен сена; кыстар ташкым.

ЧУРУКТАРДА: балетмей-стер Виктор Ефимович Камков Хав-Кучуңуң ролун күөсөдип турар Долган Монгушка сие-нажа үсер бетинде чакыг сү-мөни берип турары; балет-тен сена; кыстар ташкым.

Редакцияның адреси:

Кызыл, Шетинин-Кравченко кудумчуу, бажык № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторун 2-24-63, редакторуну орадачымын 2-35-24, 2-31-75, харыскаалыг секретарынын 2-23-35, секретариатын 2-23-35, өртөгөн кыздыра болган суртуу-квалдистерия 2-37-13, пропалга квалдизин 2-31-75, культура квалдизини 2-23-54, квалдизини 2-24-47, совет квалдизини 2-22-64, чыга квалдизини 2-41-27, информатив квалдизини 2-20-60, корректорарын 2-27-41, бухгалтерарын 2-12-45, созуу келбей баргады 2-32-75 телефонче долгар.